

Vókó • Europäisches Strafvollzugsrecht

Vókó • Europäisches Strafvollzugsrecht • Law, Psychiatry and the Mentally Disordered Offender

550.11

Volume 1

10.590

Vókó: Magyar büntetés-végrehajtási jog

A magyar büntetés-végrehajtási jog

A magyar büntetés-végrehajtási jog

Vókó: Büntetés-végrehajtási jog

Vókó: Büntetés-végrehajtási jog

A JÖVŐT VÉDŐ MAGYAR INTÉZMÉNYES HÁTTERŰ KRIMINOLÓGIAI TUDOMÁNYOS KUTATÁSOK EMLÉKEZETE

Tisztelt Olvasó!

Megtiszteltetés volt számomra, hogy közös rendezvényünk, a „Jövőformáló tudomány” című online konferencia előadói között köszönhettem Prof. em. Dr. Vókó György urat, a 2020. évben fennállásának 60. évfordulóját ünneplő Országos Kriminológiai Intézet (a továbbiakban: OKRI) igazgatóját. E jeles alkalomból arra kértem őt, hogy előadásában mutassa be, foglalja össze az OKRI által végzett sokrétű szakmai és tudományos tevékenységet.

Kértem, hogy beszéljen nekünk az OKRI jelenéről, az intézetben dolgozók feladatairól és sikereiről, a kutatásai során érintett témakörökről, illetve az OKRI szakmai munkájának jelentőségéről a bűnügyi tudományterületek – hazai és nemzetközi szintéren egyaránt történő – támogatása kapcsán.

A következőkben Dr. Vókó Györgynek a 2020. november 11-én megrendezett „Jövőformáló tudomány” című konferencián elhangzott előadását közöljük.

Várkonyi Zsolt Kristóf
Főszerkesztő

Az előadásom kapcsán az a cím szerepelt a programban, hogy „A jövőt védő magyar intézményes háttérű kriminológiai tudományos kutatások emlékezte”. Ennek egy alcímét is adnék: „*Gondolatok a tudományos kutatás társadalmi szerepéről az intézeti évforduló alkalmából, elmélkedés a jelentőségéről*”.

Az OKRI Magyarország és Kelet-Közép-Európa, így az egész régió legjelentősebb bűnügyi kutatóbázisa, amely a bűnözés okainak és a megelőzés lehetőségeinek vizsgálatával, valamint a bűnözés és a bűnüldözés területeinek aktuális elméleti és gyakorlati kutatásával foglalkozik. Képes volt fejlődni, megújulni, és – mondhatom – megszépülni is. Az intézet fizikai felújítása is megtörtént, és a mai modern technikát alkalmazza minden téren. Az alkotómunka nyugodt környezetét, illetve tárgyi és személyi feltételeit, valamint a fejlesztési lehetőségeket a Legfőbb Ügyészség biztosította.

A bűnözés elleni sikeres küzdelem – a bűnüldözés hatékonyságának növelése mellett – annak szervezettebb megelőzését is igényli, ez pedig elképzelhetetlen a tudományos megalapozottság és a tudományos kutatás eredményeinek hasznosítása nélkül.

A bűnmegelőzés új távlatai, elvi és gyakorlati kérdései, a bűnözés helyzete, változásai és új jelenségei voltak a kutatások témái minden évben, továbbá egyes bűnözési jelenségek nagyobb összefüggésben történő vizsgálata valósult meg. A bűnelkövetéssel szembeni fellépés, az arra irányuló kutatások a maguk komplexitásában igyekeznek vizsgálni és feltárni az okokat, azok kiküszöbölése érdekében. Ez a munka mindig időszerű, még most is, amikor az adatok több európai országban – így hazánkban is – a bűncselekmények számának csökkenését mutatják, hiszen ez önmagában nem teszi lehetővé, hogy a prevenciós tevékenységet bárhol is háttérbe szorítsák.

Hosszú az út a bűnelkövetéstől, azaz a jogrend megsértésétől annak helyreállításáig. Az eredményesség fokozása mindig megköveteli a módszerek és az eszközök felülvizsgálatát, illetve továbbfejlesztését is, mivel a bűnelkövetésnek lehetnek olyan – biológiai, szociálpszichológiai vagy környezeti – okai, melyek közömbösíthetők, ronthatják a büntetés pozitív hatását. Nagyon időszerű és megalapozott tudományos törekvést tükröz e folyamat vizsgálata, amelynek célja a társadalommal összeütközésbe került személyt a közösségbe újra visszavezetni, ott (éppen a lakosság védelme érdekében) elismertetni, továbbá a bűncselekmény folytán megbomlott jogi egyensúlyt helyreállítani. Ez a büntetőjogi felelősségre vonás hatálya alatt álló személy részére – cselekményéért – járó következményt jelenti, azonban az ő reszocializálása vagy reintegrálása is hozzájárul a felborult egyensúly visszaállításához. Azaz szempont a társadalom bűnelkövetéstől való védelme, de fontos az elkövetőnek a társadalom haragjától való megóvása is.

Az egyes évek kutatásainak értékelésekor visszatekintve fontos tény, hogy az intézet tevékenységét ellenőrző – kiváló, külső tudós szakértők alkotta – Tudományos Tanács

részéről nem egyszer hangzott el elismerésként, hogy az OKRI az ország egyetlen olyan tudományos kutatóintézete, ahol évente számos – valódi – empirikus kutatást végeznek. Ezek komplexitásának és interdiszciplináris – sőt, napjainkban mondhatjuk, hogy multidiszciplináris – jellegének figyelembevételével a kutatási eredmények, megállapítások gyakorlati hasznosításához, minden évben jellemző az intézetre. Munkájuk során a legkülönbébb tudományágakkal foglalkoznak a kutatóink.

Az OKRI munkatársai 80%-ának van tudományos fokozata, így például akadémikus, MTA doktor, kandidátusi, valamint PhD fokozattal rendelkeznek, de többen közülük gyakorlati jogalkalmazási tapasztalattal is bírnak, ami hatással van a látásmódjukra. Habilitált oktatói címmel 4 fő rendelkezik. A munkatársak jelentős része a szakmai tudományos közéletben is jelen van, 52 fő pedig tudományos munkával összefüggő szervezet tagja vagy tisztségviselője.

Az OKRI tevékenységének az utóbbi 10 évben is az egyik fő része volt a legidősebb gyakorlati kérdések megoldásához tudományos kutatással történő segítségnyújtás. Az együvé tartozás érzésének, a feladatok megoldásában való részvételnek, a munka hasznosságának tudata lelkesítően ható tényező. A közös tett és a siker közösséget teremt, bátorít, erőt ad. Az OKRI az alkalmazott kutatásokkal segíti a munka gyakorlati részét, melynek során a felmerülő kérdések megválaszolása és a problémák megoldásában való segítségnyújtás hatékonyabbá teszi az elméleti munkát is.

A gyakorlattal való egyre szorosabb együttműködést juttatja kifejezésre az ügyészség által kezdeményezett kutatások évről-évre emelkedő száma is, melynek aránya 2018-ban már 45% volt. Ugyanakkor meg kell említeni ehelyütt a több minisztérium és országos hatáskörű szerv, így a büntetés-végrehajtási szervezet kezdeményezésére elvégzett kutatásokat is.

Komoly tudományos eredmény az OKRI számára, hogy 2016-ban a Magyar Tudományos Akadémia IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya tudományos műhelyként ismerte el az intézetet, miután megerősítette az MTA ÁJB egyik albizottságát; nevezetesen a Büntetés-végrehajtási Jogi Albizottságot. Azóta az OKRI a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából minden évben tudományos konferencia szervezésében vesz részt a büntetés-végrehajtással közösen, mely rendezvény az MTA székházában kerül lebonyolításra. Az eseményen a bűnügyi tudományok kiemelkedő országos szaktekinthelyei, országos vezetői, akadémikusok, professzorok mellett az OKRI szakemberei is tartanak, tartottak előadásokat.

Az intézet korszerűsítése, valamint a szabályzatok megújítása és érvényesítése stabilizálóan hatott az OKRI működésére. Számos egyéni, immár több éves kutatás

követelményrendszerének, teljesítményértékelésének hatása érződik a kutatók munkájában, érvényesülnek az új normák.

A kutatók szakmai presztízse növelte az általuk szerzőként, szerkesztőként, lektorként jegyzett folyóiratok, illetve tudományos és oktatási intézmények, szervek szakmai felkészültségét, ismertségét és elismertségét. Az intézet kiadványait (Kriminológiai Tanulmányok, monográfiák) az érdeklődők kedvezően fogadják és keresik. Nemrég jelent meg Szabó Juditnak, valamint Mészáros Ádámnak egy-egy monográfiája, a legújabb kiadványunk pedig a Kriminológiai Tanulmányok 57. kötete, amely a legfrissebb kutatási eredményeinket is tartalmazza.

Megtisztelő intézetünk számára, hogy az OKRI az „Ügyészségi Szemle” című szakmai és tudományos folyóirat kiadója. Kutatóink évente egyre több konferencián szólnak fel, így például 2018-ban 111, 2019-ben 155 előadást tartottak, amelyeknek 10-30 százaléka külföldön, idegen nyelven hangzott el. Publikációik száma évente több mint 80 volt. Egyre több monográfia szülőhelye az intézet, köszönhetően a Legfőbb Ügyészség támogatásának. Az OKRI nemzetközi kapcsolatai közül kiemelkedő a freiburgi Max-Planck Intézettel régóta fennálló együttműködés, illetve említést érdemelnek a szomszédos országok hasonló intézetei is (többek között a cseh, a szlovák, a szlovén vagy a most alakult román kriminológiai intézet), valamint a Shanghai-ban található kriminológiai intézettel is felvettük a kapcsolatot. Mindemellett sikerült együttműködési megállapodást kötni a szlovéniai büntetőjogi és biztonságpolitikai kutatóintézettel és a Ljubljanei Egyetem kriminológiai intézetével is.

A freiburgi Max-Planck Intézet vezetői az OKRI-t kérték fel a balkáni kriminológiai társaság megszervezésére és működtetésének segítésére, melyhez 10 ország tartozik. Több államból (az USA-ból, Németországból, Spanyolországból, Kínából, Dél-Koreából és Romániából) jártak az intézetben vendégkutatók, egyetemi tanárok. Hosszabb látogatást tett nálunk az Európai Kriminológiai Társaság elnöke is.

Az OKRI – az utóbbi 10 évben végzett – több mint 300 vizsgálatának, kutatásának főbb témaköreit mutatom be az alábbiakban.

Az intézet foglalkozott a bűnüldözéssel, az igazságszolgáltatási szervek bűnmegelőzésben betöltött szerepével, a kriminológiai kutatások eredményeinek a büntetőjogi kodifikációban történő hasznosítási lehetőségeivel, az élet és testi épség, az emberi méltóság, a vagyon, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűnözés speciális problémáival, a visszaesés és a többszörös visszaesés okozta gondokkal, a reintegrációval és a büntetőútról való elterelés kérdéskörével, a gazdasági-társadalmi fejlődés és a bűnözés kölcsönhatásaival, valamint a büntetés hatékonyságával (annak tudatában, hogy a büntetés szükséges és rossz, de nem szükséges, hogy csak rossz legyen).

Mindemellett munkatársaink sokrétű, összetett módszerrel kutatták a ma emberét nagyon is foglalkoztató biztonságérzet kérdését, az áldozattá válást, a bűnözéstől való félelmet, a szociális sérülékenységet, a társadalomföldrajz és a környék hatását a bűnözésre, valamint további meghatározó tényezőket.

Hasznosítható eredmények születtek a következő szerteágazó témakörök mindegyikében: a veszélyes bűncselekmények és bűnelkövetők, az emberkereskedelem, a szakértői tevékenység hatásai a bizonyításban, az emberöléshez vezető rizikófaktorok, a büntetőeljárások hatékonysága, a jogos védelem elvi és gyakorlati problémái, a tárgyalást kiváltó megoldások és ezek hatékonysága a hazai és európai büntetőeljárásokban, az elterelési lehetőségek, a mediáció alkalmazhatósága, a sértett megváltozott szerepe a büntetőeljárásban, a közvetítői eljárás tapasztalatai, a műtárgyak hamisítása, a csalás, a prostitúció, a gyűlölet-bűncselekmények hatékony üldözésének feltételrendszere, a visszaesés megelőzése, a szituációs bűnmegelőzés empirikus vizsgálata, a lakásbetörések elkövetése, a nemzetközi migráció és a nemzeti biztonság összefüggése, a specifikus védelmi szükségletekre szoruló áldozatok (gyermekek és időskorúak áldozattá válásának tendenciája), az individualizáció és a differenciálás a szabadságvesztés végrehajtása során, a pártfogó felügyelet szerepe a bűnmegelőzésben, a jóvátételi munka, a vagyon-visszaszerzési eljárás gyakorlati tapasztalatai, az erőszakos szexuális bűnözés hazai jellemzői, a kapcsolati erőszak, a távoltartás, a kiskorú veszélyeztetése, a bűncselekmény előzményei és következményei, a nemzetközi együttműködés a bizonyítékok beszerzésében, a gyermek- és fiataikorúak agresszív viselkedésének kriminológiai vizsgálata, az iskolai erőszak megelőzése és kezelése, a veszélyeztetett fiataikorúak életesélyei és kriminalizálódási hajlandósága, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása kockázatának tényezői, a korrupció, a bűnszervezetben, a költségvetési csalásokkal elkövetett bűncselekmények, a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények, a kiberbűnözés, a számítástechnikai bűncselekmények kriminalisztikája, a migráció és az embercsempészet, az online zaklatás, a járműipari fejlesztés hatása a közlekedési bűncselekményekre, a Btk. szankciórendszerének hatályosulása, továbbá több országot átfogó, nemzetközi összehasonlító tanulmányok is napvilágot láttak.

A fenti témák egy nagy munkának a tartalmát tükrözik. Úgy érzem, hogy a felsorolás betekintést enged abba, hogy mi mindennel foglalkozik Magyarország és a régió legnagyobb kriminológiai intézete. Kiemelendő, hogy évről évre nőtt a kutatások száma, ami 2019-ben már 40-et jelentett. Mindezt a munkát 21 kutató végezte el, a vezetőket – így magamat – is beleértve.

Ma már el lehet mondani, hogy a kutatások többsége a gyakorlatot segíteni, azt fejleszteni volt hivatott. A meglévő együttműködések fenntartásában és az újak kialakításában, valamint a közös célok megvalósítását elősegítő együttes erőfeszítések szervezésében sem volt hiány.

Befejezésként egyértelműen megállapíthatjuk, hogy az OKRI kutatásai az eltelt években jelentősen gazdagították és gyarapították a bűnügyi tudományokkal foglalkozó tudományágakat.

Pár évvel ezelőtt a tudományos élet egyik vezetője írta az OKRI-ról, idézem:

„Nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő színvonalú tudományos munkát mutat be, ami az OKRI-t nem csak a régió, hanem egész Európa egyik vezető büntetőjogi és kriminológiai kutatóintézetévé teszi.”

A kutatók és az OKRI készen áll az újabb és újabb felfedezésekre, az izgalmas kérdések megválaszolására és megoldásuk segítésére. A tudomány és a gyakorlat együtt gondolkodása, együttműködése határozta meg az OKRI utóbbi évtizedét, és ez szolgálja a jövőben is az előrelépést.

